

## NOTAT

Vår ref.: RSØ- 32828

Dato: 30.08.2023

## Tiltaksbeskrivelse restaurering av Hålandsholmen i Randaberg

---

### ***Bakgrunn***

Ecofact ved Rune Søyland har på oppdrag fra Naturvernforbundet i Rogaland kartlagt Hålandsholmen i Hålandsvatnet i Randaberg 29. juni 2023. Hålandsholmen er vernet kommunalt, ved at den er regulert til spesialområde naturvern. Holmen er en tradisjonell hekkelokalitet for måker og terner, og den er i tillegg en viktig hvileplass for flere arter til ulike tider av året. Det er innført ferdselsforbud i perioden 1. mars – 1. august. Kartleggingen ble gjennomført for vurdere eventuelle truede naturtyper, samt se på muligheter for å gjennomføre skjøtsel for å forbedre forholdene for hekkende fuglearter.

### ***Kartlegging og datagrunnlag***

Holmen ble undersøkt av Rune Søyland (Ecofact) og Erik Thoring (Naturvernforbundet) 29. juni 2023. Det ble gitt spesiell tillatelse i forhold til ferdselsforbudet. Området ble undersøkt med tanke på truede naturtyper etter NiN 2.0, med bruk av NiN-app på ipad. Rødlistearter og fremmede arter ble registrert med NiN Artsapp. Alle fuglearter på registreringsdagen ble notert, både hekkende arter og arter med mindre direkte tilknytning til holmen. Det ble ellers snakket med noen fastboende som kunne fortelle om hvordan det var tidligere da det hekket mange titalls par måker og terner. Forslaget om restaurering av holmen ble vel mottatt av de vi snakket med. I 1994 var det flere titalls hekkende par av hettemåker, og flere par med hekkende terner (pers.medd. Erik Thoring). Det er ikke søkt etter nærmere informasjon om tidligere hekkende arter og antall.

### ***Hekkende fuglearter 2023***

Kort oppsummering av registrerte arter.

#### Arter med dokumentert hekking eller tegn til hekking på selve holmen 29. juni 2023:

Tjeld (3-4) hvorav en sannsynlig hekking (reir/unger) i strandsonen NØ  
Strandsnipe (4) hvorav en sannsynlig hekking (reir/unger) i strandsonen NØ  
Hettemåke (2) satt på holmen V – uvisst om disse har hatt hekkforsøk  
Hagesanger syngende

Linerle 1-2

Toppand på avsats NØ, reir med 12 egg

Sivspurv hann syngende i krattet S

Svarttrost hann syngende

Lauvsanger – ikke hekkeadferd men hekker trolig på holmen

Grågås – omfattende sportegn etter hekking, anslått minst 8-10 par ut fra antall fugler på vannet

Hålandsholmen kan da skilte med minst 7 hekkefugler i 2023– grågås, toppand, strandsnipe, tjeld, sivspurv, hagesanger og svarttrost. Med en dags kort besøk kan arter være oversett, og flere arter kan tidligere på sesongen hatt allerede avsluttet, avbrutt eller mislykket hekking.

Ut fra observerte forhold ser det ikke ut til at noen av de prioriterte artene for vernet har hatt vellykket hekking.

Andre observasjoner på holmen:

Overflygende sandsvaler (6-8), låvesvaler (2) og tårnseiler (3).

Overflygende ringdue (1)

1 rødnebbterne, død i vannkanten ukjent dødsårsak

Observasjoner i Hålandsvatnet ellers:

Knoppsvane (4)

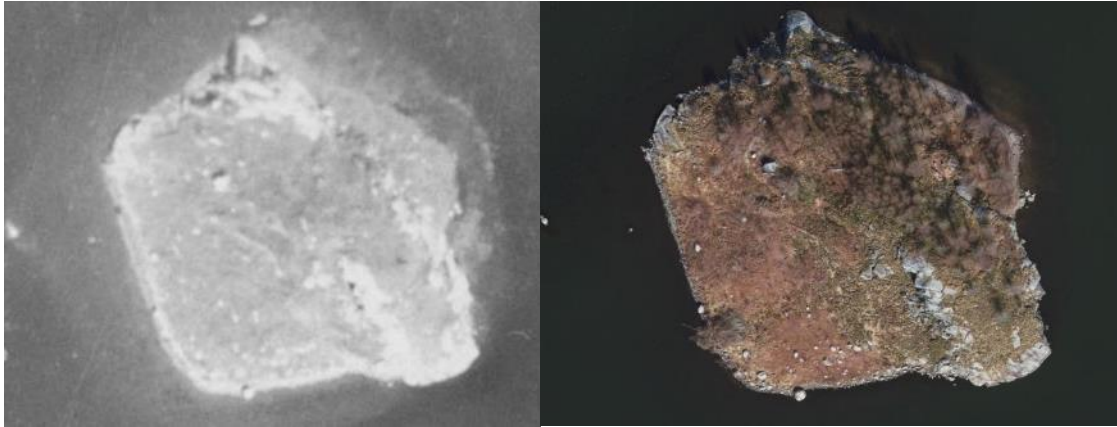
Toppdykker (1)

Terner (4-6) på matsøk langs vannbreddene (ikke artsbestemt, begge arter finnes i området) 70-80 grågjess i vestre halvdel av vatnet. Flere ungekull, anslått opp mot 10.

Ellers, mindre antall fiskemåke, gråmåke, sildemåke eller svartbak (ikke sett kjennetegn), kråke, gråhegre, stokkand og kråke.

### ***Kartlegging av truede naturtyper og vegetasjon***

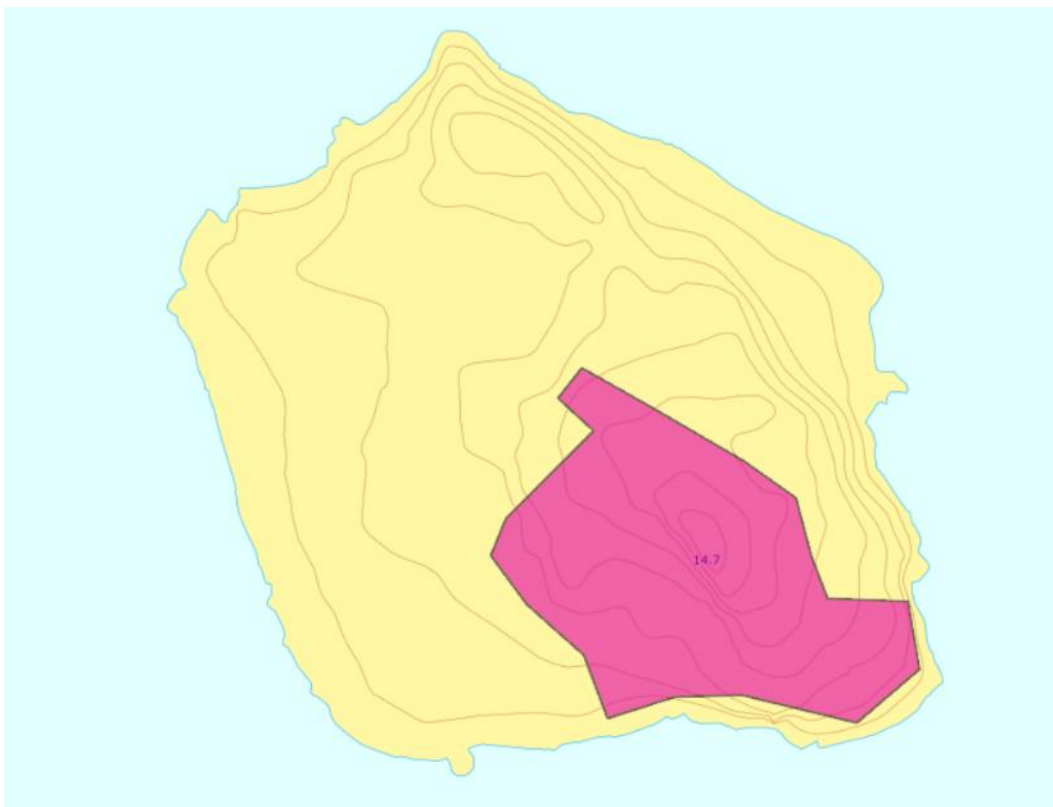
I vurderingen av naturtyper ble et areal på 1,3 daa tatt ut som naturtypen *Naturbeitemark*, på sørøstsida av holmen (se figur 2). Dette den åpne delen av holmen, og det er grasdominans i feltsjiktet. Naturtypen er tatt ut med usikkerhet. Arealet er tilnærmet fullstendig dominert av grasarten smyle. Det er ikke naturlig at arealet skal være åpent uten busker og trær uten en tidligere påvirkning, og den mest sannsynlig påvirkningen er beitebruk. Naturtypen *Fuglefjelleng* kan være et alternativ, men denne vurderes som mindre sannsynlig eller til å være av underordnet betydning. Det er svært få arter å støtte seg på i vurderingen, og det foreligger ikke detaljer rundt historisk bruk. Forskjell i grad av åpenhet i terrenget nå og i 1937 kan sees i figur 1.



Figur 1. Flyfoto av Hålandsholmen. 1937 til venstre, 2022 til høyre. I 1937 ser det ut til å være få eller ingen trær.

Som naturbeitemark får lokaliteten lav kvalitet. Det ble ikke registrert rødlistearter i lokaliteten, men det inngår både tørr og frisk utforming av semi-naturlig eng. Engarealet har imidlertid ingen habitatspesifikke arter knyttet til naturtypen. På grunn av den spesielt tørre våren kan synlig artsinventar være mindre enn normalt, men som semi-naturlig mark framstår arealet uten forvaltningsmessig interesse som naturtype. Tilstandsmessig er lokaliteten i brakkleggingsfase og til dels tidlig gjenvekstfase i kantene, og det er også 4 fremmedarter innenfor eller i kantene av lokaliteten.

Både usikkerhet og manglende funn av habitatspesifikke arter gjør at hensyn til selve naturtypen ikke behøver å vektlegges ved skjøtsel for å fremme forholdene for hekkefugler.



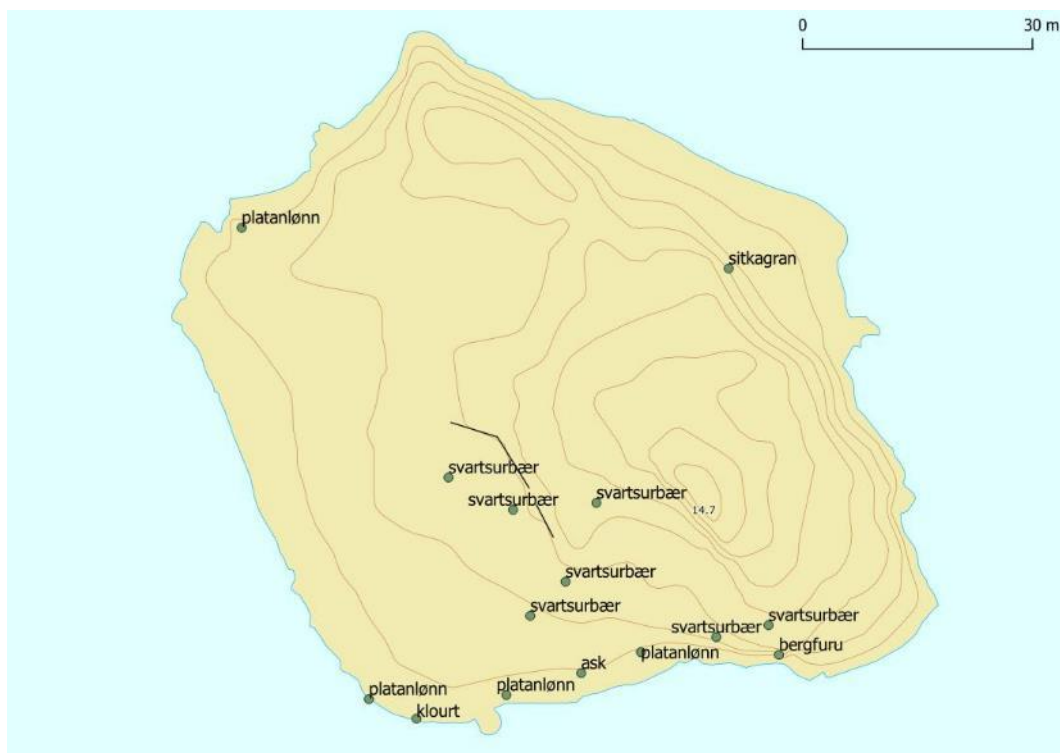
Figur 2. Sørøstre del av Hålandsholmen er registrert som naturtypen Naturbeitemark. Lokaliteten får lav kvalitet, og det er usikkerhet rundt naturtypen. Kartet er skjermdump fra NiN-web.



*Figur 3. Det er trolig svært lenge siden naturbeitemarka på holmen har blitt beita. Omfattende hekkeaktivitet etter opphør av beitebruk kan ha bidratt til å forsinke gjengroingsprosessen. Beitebruk og hekking av måkefugler kan potensielt også ha funnet sted samtidig. Detaljer rundt tidligere bruk er ikke kjent.*

Arealer for øvrig på land er sterkt gjengrodd med bjørnebær, bjørk, rogn og noen fremmedarter. Der det er synlig vegetasjon i feltsjiktet er det som regel smyle, og svært få andre karplanter. I vannkanten vokser det smale belter dominert av gulldusk, med et smalt belte av mjøduert innerst. Her finnes spredt klourt, og noen arter av sivaks og siv. Ingen spesielle arter av starr ble påvist. Det er vurdert at denne vegetasjonen ikke klassifiserer for naturtypen *Kalkrik helofyttsump*.

Rødlistearten ask (EN) ble funnet ett sted, men småtrær kan være oversett i den tette gjengroingen. Av fremmedarter ble det funnet 1 sitkagran og 1 bergfuru, og platanlønn og svarturbær ble funnet med noen få titalls busker og trær hver (se figur 4).



Figur 4. Ask (EN) var den eneste rødlistede karplanten som ble registrert. Av fremmedarter ble det registrert platanlønn (SE), sitkagran (SE), bergfuru (SE) og svartsurbær (LO). Artene finnes i begrensede mengder, med mest av svartsurbær og platanlønn. Arten klourt er også markert, den finnes flere steder i vannkanten langs holmen.

### ***Forslag til restaureringstiltak og andre tiltak***

Tiltakene som foreslås er rettet mot å optimalisere hekkeforholdene for måker og terner. Fjerning av busker og trær vil gå på bekostning av arter knyttet til mark med høyere vegetasjon. En skjøtsel som gir mindre skjul vil trolig også føre til hekking av færre par med grågås. Høy tetthet av grågås er trolig en sterk ulempe for flere andre hekkende arter, slik at dette kan gi en indirekte positiv effekt for arter som hekker åpent. Ut over dette gis det anbefalinger rundt jakt og fangst på mink på og i nærområdene til holmen. Mattilgang og annen predasjon (stormåker, kråkefugler, havørn) er andre viktige forhold som bidrar til redusert hekkesuksess. Dette er forhold det er vanskelig å gjøre noe med i forvaltningen, og disse forholdene omtales ikke nærmere her.

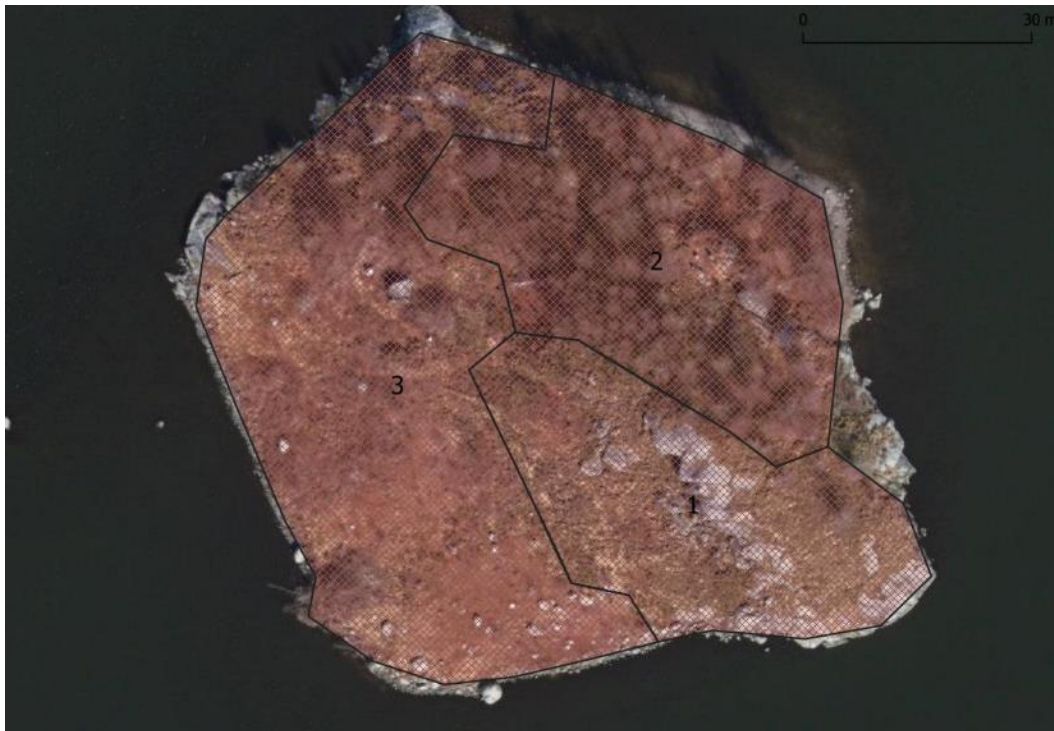
Alle tiltak er styrt av ferdselsforbudet som gjelder 1. mars – 1. august.

### ***Rydding og brenning av vegetasjon***

I kartet under er holmen grovt delt inn i 3 soner:

- 1. Åpen del med spredte busker og noen mindre trær, ca. 1,4 daa
- 2. Mest trekledd del med mye lauvtrær på 5 meter og høyere. Stammer på 10-20 cm. Ca. 1,6 daa.
- 3. Lavestliggende del med svært tett busksjiktdekke og varierende tresetting med trær av litt mindre størrelse. Mye bjørnebærkratt. En del grein- og stammehauger etter tidligere rydding. Ca. 2,6 daa.





Figur 5. Grov inndeling av Hålandsholmen etter gjengroingstilstand. Sone 1 har minst gjengroing, sone 2 har mye store trær og sone 3 har tett busksjiktdekke og varierende grad av tresetting.

I forhold til rydding og brenning kan det være aktuelt å angripe disse sonene litt ulikt.

For alle 3 områdene gjelder at rydding kan foregå i hele perioden utenom ferdselsforbudet. For alle områdene gjelder også at så mye som mulig av ryddet materiale bør fjernes. I praksis betyr det å forsøke å få transportert ut alt som kan nyttes som ved, mens greiner og småtrær bør samles i hauger og brennes på egnet tidspunkt. Etter rydding av bjørnebærkratt bør også dette rakes sammen for senere brenning. Resultatet blir best med færrest mulig bålplasser.

#### Sone 1:

- Det meste av busker og småtrær kan felles med ryddesag
- Grasbrenning kan med fordel avventes til mye av øvrig rydding på holmen er gjennomført – brenningen kan føre til økt frøspring av bjørk. Avventing med brenning til siste del av restaureringsfasen, og nær oppstart av beiting, kan være en fordel.
- Siden dette er det minst gjengrodde området bør det regnes som delen med best potensiale som hekkeområde (minst stubber, stubbeskudd, lauvoppslag ved åpning), og brenning av hogd materiale bør helst skje i sone 2 eller sone 3.

#### Sone 2:

- Det meste av arbeidet må gjøres med motorsag
- Stubber bør kappes så lavt som mulig
- Så mye som mulig av stammer bør tas ut. Oppsaging til ved og transport i vedsekker, alternativt selvhenting av stammer i håndterbare lengder kan være aktuelt.
- Alt materiale for øvrig samles og brennes. Brenning av kvistbål over gjenstående stubber kan bidra til å redusere senere skyting av stubbeskudd.

- Det er vanskelig å anslå hvor mange store trær det er i denne sona, men trolig er det minst 200. I tillegg finnes det noen større trær i de øvrige to sonene.
- Grasbrenning av feltvegetasjonen bør utsettes til det meste av ryddingen er gjennomført

#### Sone 3:

- I denne sona kan grasbrenning med fordel gjennomføres før ryddingen starter. Kratt av bjørnebær og andre busker og småtrær er tett, og en brenning kan forenkle ryddejobben.
- En slik brenning bør utføres når graset er skikkelig tørt, og med svak vind. Da blir det bedre forbrenning av materiale i buskhøyde, samt at flere småtrær vil knekkes.
- Helt sørøst i sona står det et asketre, dette bør spares siden ask er rødlistet som sterkt truet. Dersom det oppdages andre asketrær som er oversett, bør også disse spares. Skilles fra platanlønn på svarte knopper.
- Det ligger noen hauger med tidligere hogd og ryddet materiale. Dersom det gjentatt ganger brennes bål over disse kan materialet muligens tørke opp nok til å forbrenne. Dette må vurderes i forhold til forråtnelsesgrad. Etter brenning vil det bli bedre oversikt over tidligere gjenlagte hauger. Samling på ett eller et fåtall steder er bedre enn å ha slike hauger spredt på holmen.

#### *Beiting i restaureringsperioden*

- Restaurering som foreslått vil føre til stubbeskudd og oppslag av diverse arter, inkludert en del nitrofile problemarter.
- Tidspunktet for ferdselsforbudet utelukker bruk av sau til beiting, men beiting med geit i august og september kan være et viktig bidrag i en restaureringsfase på 2-3 år.
- Geiter er svært gode til å utnytte lauv, bark og grovere kost. Samtidig sikrer dominansen av smyle at det er stor tilgang på et godt beitegras.
- Antall dyr og lengde på beiteperiode med blant annet vurderes i forhold til hvor mye som er ryddet, og evt. omfang av oppslag av småtrær etter rydding og brenning.
- Det bør vurderes etter resultat hvor lenge det skal brukes geiter – kanskje vil det være behov for en ny beiteperiode etter noen års opphold.

#### *Fangst av mink*

Hålandsvatnet er relativt stort og har en lang standlinje, og det må antas at bestanden av mink er stor. Mink er trolig den predatoren som kan gjøre størst skade på en enkelt sjøfuglkoloni. Den er en fremmed art som har jakttid hele året (unntatt høytidsfredning). Fellefangst kan ta ut noe mink, og da særlig yngre individer. Mest effektivt uttak får man om spesialtrent hund brukes sammen med jeger.

- En kombinasjon av fellefangst på holmen i det tidsrommet det er tillatt å ferdes, sammen med hund og jeger som går over holmen to-tre ganger i januar – februar, vil trolig gi et godt resultat. Siste runde bør være tett opp mot 1. mars, siden tomme revirer raskt kan tas over av andre dyr.
- Fellefangst på landsida i sona som ligger nærmest holmen kan foregå hele året, og dette vil trolig kunne gi et positivt bidrag. Prioritert område for fellefangst på land er vist i figuren under:



Figur 6. Fangst av mink langs hele vannet ville vært optimalt, men prioritert sone på landsida er her vist med oransje linje. Fra holmen er det ca. 150 meter til land her, mens det fra Resnes er ca. 400 m.

### Oppfølging

- Hekkeforsøk og -suksess bør følges opp for alle arter som hekker på Hålandsholmen. Det kan være aktuelt å inkludere lokaliteten i pågående hettemåkeprosjekt, der det brukes droner under telling.
- Beiting og behov for beiting bør følges opp etter restaureringsperioden.
- Etter rydding og beiting bør arealene sjekkes for problemarter. Hurtigvoksende og høye arter som geitrams, einstape, myrtistler, høymol mm. er ikke ønskelig å få i større mengder.
- Dersom slike problemarter dukker opp i visse mengder bør det søkes dispensasjon for å fjerne disse manuelt i mai – juni. Dette bør gjøres tidlig for å unngå stor spredning.



*Flere bilder fra 2023*



*Figur 7. Holmen sett fra vestsida, mot sone 2.*



*Figur 8. Holmen sett fra sørsida, mot sone 3.*





*Figur 9. Det er omfattende sportegn etter grågås på holmen, trolig hekker et tosifret antall par her.*



*Figur 10. Fra sone 3, med mye bjørnebær.*





*Figur 11. Fra sone 2, hvor til dels er mange store lauvtrær.*



*Figur 12. Overgangen mellom sone 1 (høyre) og sone 3. En del platanlønn står spredt i vannkanten.*